

Warszawa, 26 września 2025 r.

**Wspólne stanowisko Forum Darczyńców w Polsce oraz Ogólnopolskiej
Federacji Organizacji Pozarządowych
w sprawie:**

**projektu ustawy o zmianie ustawy o działalności pożytku publicznego
i o wolontariacie oraz ustawy o grach hazardowych (projekt UD 240)**

**Przedstawiona przez rząd nowelizacja ustawy o działalności pożytku jest
w naszej ocenie niepotrzebna i w tym kształcie blokuje inne oczekiwane
zmiany. Powinna zostać wycofana lub też uzupełniona o nowe tryby
zlecania zadań publicznych opisane w załączniku.**

Organizacje pozarządowe co najmniej od dekady oczekują zmiany prawnej - elastycznych i dostosowanych do realnych potrzeb zasad zlecania zadań publicznych. System zlecania zadań, który funkcjonuje obecnie jest przestarzały (nie był znacząco zmieniany od 20 lat) i stanowi dziś poważne ograniczenie w rozwoju współpracy finansowej między administracją publiczną i organizacjami pozarządowymi.

Odpowiedzią na problemy samorządów i organizacji jest propozycja zmian opracowana przez ekspertów i ekspertki w grupie roboczej ds. uproszczeń prawnych dla organizacji społecznych przy Przewodniczącym Komitecie ds. Pożytku Publicznego (załącznik nr 1 do niniejszego stanowiska). Propozycja ta uzyskała również poparcie Rady Działalności Pożytku Publicznego. Są to gotowe rozwiązanie w formie projektu ustawy wraz z uzasadnieniem. Propozycja ta

składa się z szeregu przemyślanych i spójnych korekt w obecnych trybach zlecania zadań oraz wprowadzeniu nowych możliwości - nowych, dodatkowych trybów, które są bardziej elastyczne niż tryby konkursowe i lepiej pasują do obecnych realiów współpracy administracji z organizacjami.

Zgodnie z oficjalnymi informacjami nie budzą one zastrzeżeń w Komitecie do spraw Pożytku Publicznego, a Departament Społeczeństwa Obywatelskiego uzupełnia je teraz o Ocenę Skutków Regulacji. Nie widzimy więc przeszkód, żeby uzupełnić lub zastąpić przedstawioną propozycję (UD 240) wskazanymi tu propozycjami dotyczącymi nowych trybów.

Warto podkreślić, że jest to ostatni moment, aby w tej kadencji Sejmu dokonać poważnej zmiany w zasadach zlecania zadań publicznych. Częściowa nowelizacja w kształcie, jaki proponuje Rząd (UD 240) mogłaby ostatecznie zmarnować tę szansę. Jesteśmy przekonani, że postulowana przez Rząd sekwencja polegająca na wprowadzeniu najpierw mniejszych niekontrowersyjnych zmian, a dopiero w drugiej kolejności zmian w trybach zlecania zadań sprawi, że Sejm przyjmie tylko te pierwsze, a na zmiany w trybach zlecania zadań nie starczy czasu przed upływem kadencji.

Forum Darczyńców i Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych otrzymały 11 września br. list od Przewodniczącego Komitetu Pożytku Publicznego Jana Grabca, w którym Przewodniczący zapewnia, że jest możliwość poszerzenia projektu nowelizacji o nowe tryby zlecania zadań. W liście czytamy: "Zdając sobie sprawę, że katalog zaproponowanych zmian nie wyczerpuje postulatów III Sektora, podjąłem decyzję o pracach nad uzupełnieniem

nowelizacji o dodatkowe obszary w tym: - nowe tryby zlecania zadań publicznych (...)"'. Oczekujemy zatem realizacji tej deklaracji.

Niezależnie od powyższego postulatu, zwracamy Państwa uwagę na następujące kwestie:

1. Nie podzielamy oceny wyrażanej przez autorów projektu (UD 240), którzy podkreślają, że są to zmiany wielokrotnie omówione. Projekt ujrzał światło dzienne dopiero 27 sierpnia br. (wcześniej prezentowano tylko założenia a treść rozwiązań nie była ujawniana). W efekcie, nie było realnej możliwości, aby w tak krótkim czasie (od 27 sierpnia do września) wielokrotnie omówić projekt z organizacjami pozarządowymi.
2. Nie ma projektów technicznych i niekontrowersyjnych. Każde rozwiązanie legislacyjne, szczególnie jak w tym przypadku powstające w zaciszu rządowych gabinetów, nawet jeśli powstaje w dobrej wierze, może zawierać rozwiązania dyskusyjne i budzące emocje. Przykładowo rok temu w podobnym trybie został opracowany projekt zmian w rozporządzeniach dotyczących wzorów ofert, umów i sprawozdań. Warto zwrócić uwagę, że spotkał się on z krytycznymi ocenami i ostatecznie przerwano nad nim prace.
3. Z pewnością projekt (UD 240) zawiera rozwiązania kontrowersyjne - przedstawiamy je poniżej:
 - a) Negatywnie oceniamy poszerzenie sfer pożytku o obronę cywilną (zmiany w art. 4 ustawy). Zawsze krytycznie podchodziliśmy do nieprzemyślanego i niezwiązanego ze zmianami systemowymi rozszerzenia katalogu zadań

publicznych z artykułu czwartego. W tym wypadku trudno jest określić, co mieści się w kategorii „obrony cywilnej”, a nie mieści się w obszarze dotychczasowych kategorii (np. porządku i bezpieczeństwa publicznego; obronności państwa i działalności Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej; pomocy ofiarom katastrof, klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i wojen w kraju i za granicą). Dodawanie kolejnego punktu to tylko powiększanie chaosu legislacyjnego.

- b) Negatywnie oceniamy próbę dotyczącą nowej regulacji wkładów własnych - szczególnie finansowych (zmiana w art. 5 ustawy). Korzystna zmiana w tym obszarze mogłaby polegać tylko na całkowitej rezygnacji z wkładów własnych. Zaproponowane przepisy niepotrzebnie skomplikują praktykę zamieszczania w ofertach, oceniania a następnie rozliczania wkładów. W ostatecznym rozrachunku zmiany te mogą okazać się niekorzystne dla organizacji i dla samorządów.
- c) Negatywnie oceniamy propozycję zadekretowania, że programy współpracy nie są aktem prawa miejscowego (zmiany w art. 5a ustawy). Problem dotyczy głównie samorządów i relacji z nadzorem (wojewodą), który uznając programy za prawo miejscowe może próbować w nie ingerować. Dla organizacji raz może być to ingerencja korzystna, innym razem nie. Jednak nie uznając programów współpracy za akty prawa miejscowego, pomniejszamy ich wartość. Trzeba doprecyzować zapisy ustawy tak, aby zwiększyć znaczenie programów współpracy i by wiadomo było, kiedy uchwałodawca projektując program, łamie prawo. Rozwiązaniem jest wzmacnianie roli tego dokumentu, a nie jego dalsze deprecjonowanie.

- d) Negatywnie oceniamy propozycję dopuszczenia do konkursów tzw. uproszczonych wzorów (zmiana w art. 19a dodanie po ust. 7a ustępu 7aa). Taki zabieg spowoduje, że osoby oceniające wnioski w konkursach ofert nie będą w stanie zastosować kryteriów oceny (wymaganych przez przepisy).
- e) Negatywnie oceniamy też likwidację Funduszu Wspierania Organizacji Pożytku Publicznego (uchylenie artykułu 27ab, nowy art. 27ac i zmiany w ustawie o grach hazardowych). To działanie stoi w sprzeczności z pierwotnymi założeniami, które towarzyszyły ustawodawcy przy konstruowaniu przepisów dotyczących wykorzystania środków z 1,5% (wtedy jeszcze 1%), a także z samym charakterem tych środków. Mechanizm alokacji opiera się na założeniu, że środki z niego trafiają do organizacji pożytku publicznego. Taki warunek spełniały dotychczasowe rozwiązania. Choćby procent nie trafiał do konkretnej OPP wskazanej przez podatnika, to konstrukcja Funduszu powodowała, że środki te nadal były kierowane do organizacji pożytku. Likwidacja Funduszu zmienia tę zasadę. Środki, które zgodnie z projektowanymi rozwiązaniami trafiałyby do Funduszu Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, nie będą już trafiać do OPP, ale do szerszego grona organizacji, w tym takich, które statusu nie mają. To złamanie naczelną zasadę, że mechanizm alokacji kieruje część podatków do wyróżnionej grupy organizacji pożytku.
- f) Zwracamy uwagę na arbitralny wybór daty Dnia Społeczeństwa Obywatelskiego. Powiązanie tego święta z uchwaleniem ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie nie jest wystarczająco uzasadnione. "Konstytucja organizacji pozarządowych", jak często nazywa się ustawę

o pożytku, była (i jest) w gruncie rzeczy ustawą regulującą głównie zasady współpracy administracji z organizacjami pozarządowymi, wyróżniającą status pożytku oraz kształtującą zasady korzystania ze wsparcia wolontariuszy. Społeczeństwo obywatelskie to szerokie pojęcie i mimo, że organizacje pozarządowe można uznać za jeden z kluczowych przejawów aktywności społeczeństwa obywatelskiego, to nie ogranicza się ono wyłącznie do tego typu aktywności (a już szczególnie nie ogranicza się do współdziałania z administracją). Można wskazać kilka innych ustaw "obywatelskich" (jak np. ustawę o obywatelskiej inicjatywie ustawodawczej czy o petycjach), które powiązane są z aktywnością obywatelską – nie wspominając już o datach historycznych. Wybór 24 kwietnia wydaje się więc mocno nieprzemyślany.

- g) Uważamy, że zaproponowana w projekcie Odznaka Honorowa za Zasługi dla Społeczeństwa Obywatelskiego (nowy art. 5e ustawy) nie powinna być przyznawana przez administrację (Przewodniczącego Komitetu). Kontrowersyjne wydaje nam się, że ocenie administracji mają podlegać akurat właśnie zasługi dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Administracja może doceniać zasługi dla rozwoju kraju lub dla rozwoju współpracy. Jest wiele bardziej wymiernych działań, za które administracja rządowa mogłaby nagradzać społeczników, ale sądzimy, że ocena na ile dane działania przyczyniają się do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, nie leży w kompetencji członka rządu jakim jest Przewodniczący.